

Planeten Jordens år

Av Knut Edvard Larsen

I perioden 2007-2009 har hele geomiljøet i Norge, profesjonelle og amatører en unik sjanse til å synliggjøre fagfeltet geologi. FN har nemlig proklamert denne som det internasjonale planeten Jordens år. (Year of the Planet Earth, forkortet til IYPE). En håper at året skal bli den største markering av geofagene noensinne både i Norge og globalt. Mye har allerede skjedd, og mer er underveis. I denne artikkelen vil vi prøve å gi leserne en kort informasjon om hva som er tanken bak året og se litt på hva som nå er i gang.

Hvilken bruk har samfunnet for geologer og geologisk viten? Det er ca 400.000 som i dag driver naturvitenskaplig forskning i verden. Kunnskap om Jorden er viktig ikke bare for selve kunnskapens skyld, men er også for levedyktige samfunn i fremtiden. Jorden vi lever på er unik, men den er også sårbar. Stikkord som klimaendringer, arealkonflikter, rent vann, forurensing, ikke fornybare ressurser er noen av de store utfordringene vår planet står ovenfor. Våre liv er avhengig av Jorden. Alle våre ressurser kommer også fra den. Tenk deg et liv uten vann, glass, metaller, plast, olje osv. Alt dette handler egentlig om geologi. Geologi gir oss viten om hvordan fjell, jord, grunnvann er blitt dannet og samvirker. Målet med Planeten Jorden året er å gjøre politikere og vanlige folk oppmerksomme på det unike, spennende og samtidig betydningsfulle arbeidet som bl.a. geologer har som grunnlag for fremtidens samfunn. Det er særlig 8 hovedtemaer som en vil sette fokus på i dette året: Grunnvann, klima, Jordens indre, jord og helse, urbanisering, ressurser, geofarer, havet, jordsmønn og livets utvikling. Til hver av disse tema er

det valgt ut forskningsprosjekter og ulike aktiviteter. Prosjektene som velges ut, søker en å profilere som gode eksempler på hvordan geovitenskaplig forskning er avgjørende for forvaltningen av Jorden. Et eksempel under temaet "klima" er f.eks. klimaforskningen som gjøres av Bjerkenessenteret i Bergen.

Mer om disse tema kan du lese videre på <http://www.geologi.no> eller på <http://www.yearofplanetearth.org>

Geosfæren og de andre sfærer

Se på logoen for Planeten Jordens år. Naturvitenskapen har tradisjonelt delt inn Jorden i ulike sfærer, i logoen symbolisert med de ulike fargene. Rød er den solide jordskorpen (litosfæren), mørkblå er hydrosfæren, den grønne biosfæren, og den lys blå atmosfæren. Tanken er at en nå trenger å mer tenke Jorden som helhet, og drive tverrfaglig forskning. Et godt eksempel på dette er klimagassproblematikken, her må alle sfærene tas med. Både CO₂-innholdet i atmosfæren, men også hvordan denne løser seg i hydrosfæren og er blitt bundet i plantene i biosfæren eller i kalkstein, kull, olje osv i litosfæren – alle hører med til helhetsbildet. I tillegg kommer også vulkanutbrudd som også produserer store mengder klimagasser.

Sekretariatet er i Norge

Det er dannet egne nasjonalkomiteer i 72 land, også her i Norge. NGU har også fått æren å ha ansvar for det internasjonale sekretariatet for IYPE. I nasjonalkomiteen for Norge sitter foruten representanter fra de ulike geologiske institusjoner og olje og bergindustrien, også

NAGS. Vi blir regnet med fordi vi representerer både geoglede, fagkunnskap og entusiasme ikke minst på lokalplanet.

Hva har skjedd?

Ser vi tilbake på det som er skjedd i løpet av den siste tiden, er det egentlig ganske mye. Og alt dette har gitt oppmerksomhet rundt geofagene: Polaråret 2007-2008, Geologiens dag 2008, NGUs 150 års jubileum, åpning av museum om Fensfeltet, åpning av geoparken Gea Norvegica, Den 33. internasjonale geologiske kongress i Lillestrøm i august er bare noen eksempler.

Selve året ble offisielt åpnet med arrangementer ulike steder i verden den 12. -13. februar, også i Oslo. Her var over 1000 mennesker til stede, og bla. statsråd Tora Aasland deltok. Noen dager før hadde larvikitt blitt kåret til Norges nasjonalbergart.

Vitensentrene og museene har hatt / vil ha ulike aktiviteter i løpet av året. Flere i samarbeid med den lokale geologiforening. Det er alt fra geologistier, dinosaurushelg, utstillinger, foredrag til mineralsymposium. Å ramse opp alt her vil ta mer plass en vi har til rådighet. Også i foreningene skjer det mye: foredrag, ekskursjoner – (et hjertesukk: det er det relativt få av dem som har sendt inn oversikt over sine aktiviteter – noe som virkelig er dumt – da hensikten er jo å synliggjøre hva som finnes. Så: Send høstprogrammet deres inn til NAGS!! Tenk om vi kunne presen-

tere en total oversikt over all aktivitet!) Foruten aktiviteter og forskningsprosjekter har det også kommet flere matnyttige konkrete ting som:

Statoil har bevilget 1,8 mill til steinsamlinger til geofagskolene. Innsamling er i gang og samlingene er planlagt overrakt på Geologiens dag 13. september.

En har oversatt gode ideer til geoaktiviteter (utviklet ved Keely University). Sjekk www.earthlearningidea.com. Her kan du laste gode tips (på norsk!) til aktiviteter for barn, ungdom og i videregående skole.

Hver enkelt utgave av bladet GEO i 2008 har 10 sider spesialstoff om de ulike temaene i Planeten Jorden året.

Illustrasjonene i boka "Landet blir til" skal bli gjort tilgjengelige bl.a. til bruk i foreningene. Svært nyttig dersom en skal ha foredrag eller lage utstillinger om den lokale geologi.

Mye godt materiale til lærere som underviser i geofag finnes nå på www.naturfag.no.

I forbindelse med geologikongressen i august ble det også laget mange ekskursjonsguider – flere av disse er tilgjengelige på <http://www.33igc.org>.

Altså, mye har skjedd, mer vil skje. Og året er ikke omme ennå.